

Приказ књиге Јова Бакића: Европска крајња десница 1945 – 2018, у издању Clio, Београд, 2019 (стр. 699)

Социологу Ј. Бакићу дугујемо захвалност за дело које темељно покрива историју и идеологију једне групе странака и покрета у периоду од краја Другог светског рата до нашег времена. Реч је поглавито о странкама које су данас у Европском парламенту окупљене у оквиру групе Идентитет и демократија, а од којих су нашој јавности најпознатије Национално окупљање (раније Национални фронт) Марин ле Пен (Marine Le Pen), Слободарска партија Аустрије до скоро предвођена Хајнцом Кристијаном Штрахеом (Heinz-Christian Strache) и Лига севера Матеа Салвинија (Matteo Salvini). Књига додатно добија на значају, као прва на српском језику која се темељно и у потпуности бави једном значајном, а многи би рекли и све значајнијом, породицом партија када је реч о европским приликама.

Из жеље да се покрије историјат странака почев од краја Другог светског рата аутор је обрадио искључиво оне европске државе које су се нашле ван социјалистичког лагера из разлога што вишепартијски живот у земљама бившег Варшавског пакта и бивше СФРЈ почиње тек крајем 80-их и почетком 90-их. У самом делу су од посебног значаја појмови крајња десница, екстремна десница и радикална десница. Први појам, који се нашао у наслову књиге, а који је и најсвеобухватнији, укључује у себи друга два. Екстремна десница обухвата како фашистичке режиме из међуратног периода, који су војно поражени 1945. године, али и оне покрете настале након тога који баштине расистички и ксенофобични национализам, одбацују парламентарну демократију и темељне идеале Просветитељства, у практичној политици примењују насиље и са поштовањем се односе према губитницима у Другом светском рату. Радикална десница, коју Бакић ставља између екстремне и конзервативне, прихвата демократију, одбацује употребу насиља, али задржава национализам који најчешће прати култур-расизам. Од посебног значаја је и појам „шовинистичка социјална политика“ (Welfare chauvinism), који у делу подразумева државу благостања, али само за припаднике сопствене нације, а који врло често одликује економску политику поменутих странака. Аутор је у књизи исказао и интелектуално поштење признавши да истраживане политичке групе представљају опцију коју он сматра најдаљом од свог идеолошког опредељења. Све то, уз детаљно

истраживање материје и занимљив стил писања, чине дело вредним читања, макар се не слагали у свему са аутором.

Највећи број анализираних политичких опција које још увек делују, оцењене су као радикална десница, док је екстремна била Чешња у првом периоду након Другог светског рата, док данас представља мањину, оличену у странкама као што су Златна зора (Χρυσή Αυγή), Шведске демократе (Sverigedemokraterna) и Британска национална партија (British National Party). Када је пак о радикалној десници реч аутор, према начину настанка, разликује три врсте ових партија. У првом случају реч је о екстремним десничарима који су временом, што због стратегије и жеље да прошире бирачко тело, а што због уверења, уклањали и ублажавали поједине аспекте своје идеологије – најчешће антисемитизам – и тако временом постајали радикална десница. Други случај представљају неолиберали [1], странке у чијем центру пажње је у почетку била, приватизација, смањење пореза и фискална одговорност, а који су се временом радикализовали, пригрливши ксенофобију. У трећем случају реч је о конзервативцима који су временом отишли сувише удесно.

Идеални тип [2] постепеног преласка са екстремне ка радикалној десници аутор проналази у француском Националном фронту. Странка је основана 1972. године, мада Бакић, са разлогом, њихов историјат почиње и пре тога пративши политичку каријеву њиховог оснивача Жана-Марија Ле Пена (Jean-Marie Le Pen), који се током својих студија права непосредно након Другог светског рата, кретао у морасовско-петеновским круговима, 1954. прикључио француској војсци која се борила против независности Вијетнама, да би се по повратку у Француску прикључио Независној омладини Париза (Jeunes indépendants de Paris) која је деловала унутар националистичког покрета Француски Алжир (Algérie française) да би 1956. са 27 година постао посланик у француском парламенту на листи Удружења за одбрану трговаца и занатлија (L'Union de défense des commerçants et artisans) предвођених Пјером Пужадом (Pierre Poujade). Описана је и промена економских програма странке која се кретала од корпоративизма 70-их, који је у другој половини деценије био замењен са класичним либерализмом, да би од почетка 90-их, падом Берлинског зида и окретањем традиционално левичарских

Пише: Ненад Пиваш
субота, 26 октобар 2019 11:38

партија средњој класи, странка прешла на „шовинистичку социјалну политику“. Аутор уочава и променљив однос према НАТО-у, који је у време Хладног рата био позитиван, јер био виђен као брана против комунизма, до каснијег негативног који је уследио након пада Берлинског зида када је заузет пријатељски став према Русији, што се посебно огледало у подршци руској страни приликом сукоба у Украјини. Као кључну личност у преласку странке из екстремне у радикалну десницу Бакић види Марин Ле Пен (Marine Le Pen), која је на чело странке дошла 2011. године, у потпуности одбацивши очев антисемитизам, па чак и самог оца из чланства странке и која је приближила Национални фронт ширим друштвеним слојевима, што је за последицу имало и њен улазак у други круг председничких избора 2017. године, у којем је она додуше поражена, освојивши 33,9% гласова.

Када је реч о десничарској радикализацији неолиберала, ту нам је интересантан пример Салвинијеве Лиге за север. Реч је о странци основаној 1991. године уједињењем више аутономашких покрета. Све њих је окупљало уверење да се новац са, привредно развијенијег, северног дела Италије одлива на сиромашнији југ. Временом се њихово аутономаштво радикализовало те је идеологија странке укључивала и стереотипе према Италијанима са југа (посматрани су као „мафијаши“, „лендаци“, „нерадници и сл.), да би средином дате деценије, под вођством тадашњег лидера Умберта Босија (Umberto Bossi)

странка кренула чак у сепаратистичке воде отворено позивајући на „независност Паданије“, те је тада уз стереотипе према јужњацима убачена и тврдња како су Паданци посебан народ који потиче од Келта и Германа, те се разликују од Италијана чији су преци Етрурци и Грци. Парола је тада била „Африка почиње код Рима“. Боси је отишао чак тако далеко те је 1997. изјавио да „кад види италијанску тробојку, он 'полуди', па је 'користи да обрише д...'“ (Бакић, 2019: 271). Међутим, како нова политика није донела жељене резултате, странка је напустила сепаратизам, а како је уз то у Италију почело да пристиже све више и више миграната из Албаније и из северне Африке, направљен је додатни заокрет према прихватању не само Италије као државе, већ и италијанског национализма као идеологије, што је за последицу имало и ширење страначке базе у

јужне делове земље. На локалним изборима слоган је гласио „Глас више (Лиги), један Албанац мање“. Такође, услед негативног става према муслиманским мигрантима, али и услед израженог антиамериканизма Лига је осудила НАТО бомбардовање Србије 1999. На тој геополитичкој линији се и Босијев наследник Салвини zaloжио за укидање санкција Русији.

Још један интересантан пример радикализације неолиберала имамо у Холандији. Реч је о држави, која са једне стране има јаку традицију борбе против крајњег национализма, а с друге, са друге стране, живи 2.6 милиона људи који нису рођени у њој или су потомци барем једног родитеља који се није родио у истој. Највише је Турака и Мароканаца. Бакић констатује како је реч о држави која је учинила јако много на интеграцији муслимана, а демографске процене показују да би они требало да до 2020. године постану већина у три највећа холандска града. Лета 2001. се догодило да је један имам, кога је довела влада Холандије ради задовољења потреба муслимана, упоредио гејеве са свињама, а након терористичког напада 11. септембра, део муслиманске омладине на улицама је то прославио. Тада се појавио декларисани геј и бивши марксиста Пим Фортајн (Pim Fortuyn), који се zaloжио за „промену 1. Члана Устава који забрањује дискриминацију на основу религијске припадности или сексуалне усмерености, у одбрану имамовог права да га назива свињом, али и свог права да каже како је ислам на основу хомофобичне нетрпељивости и негирања права жена једна 'заостала религија', те да би имиграцију муслимана требало зауставити“ (Бакић, 2019: 343-344). Реч је такође о човеку који се противио америчким интервенцијама, јер „као што Холанђани не треба да дозволе 'неком Алибаби' да им уређује живот, тако ни муслимани не треба да пристају на уплитање Запада“ (Бакић, 2019: 345). Његова листа је победила на локалним изборима у Ротердаму и на парламентарним изборима 2002. али није постао премијер услед тога што га је, девет дана пред изборе, убио 32-годишњи активиста за заштиту права животиња.

